

تدوین استراتژی مناسب حسابرسی دیوان محاسبات کشور بر اساس مدل SWOT و مدل TOPSIS

سید حسین میری*

علی اسماعیل زاده مقری**

جمال جعفری چاشمی***

چکیده

دیوان محاسبات کشور به عنوان بازوی نظارتی مجلس شورای اسلامی وظیفه نظارت و حسابرسی بر عملکرد مالی کلیه دستگاههایی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می کنند را بر عهده دارد. این دیوان در یک مسیر صعودی و رو به رشد همواره معتقد به به کارگیری بهترین شیوه حسابرسی، نظارت و مشورت دهی به دستگاهها بمنظور حسن اجرای قوانین، مصرف صحیح و بهینه وجوه و پیشگیری از تخلفات احتمالی بوده است. با پیشرفت روزافزون تکنولوژی جهت افزایش پاسخگویی دولت نیاز به تغییر رویکرد نظارت و حسابرسی در دستگاههای نظارتی امری طبیعی است. هدف از انجام این پژوهش یافتن مناسب ترین استراتژی حسابرسی دیوان محاسبات کشور جهت دستیابی به اهداف ذاتی سازمان می باشد. در این تحقیق با تأکید بر اقدامات گذشته، و مطالعه وضعیت حال و با استفاده از مدل SWOT، راهکارها و استراتژیهای منتخب در جهت رفع تنگناها و کاستی های وضعیت موجود و طرق دستیابی به اهداف استراتژی بیان شده است به این نحو که پس از مطالعه وضعیت موجود دیوان، پرسشنامه تهیه و پس از تایید دفتر مطالعات دیوان محاسبات کشور بین حسابرسان و مدیران حسابرسی توزیع، جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت به این صورت که ابتدا از روش رتبه بندی عوامل موثر در حسابرسی از روش تصمیم گیریهای چند شاخصه (MADM) مدل TOPSIS جهت اولویت بندی عوامل استفاده و سپس با محاسبه میانگین هر یک از عوامل با نرم افزار آماری SPSS و تحلیل SPACE جایگاه حسابرسی دیوان مشخص و با توجه به جایگاه استراتژی مذکور مناسب ترین استراتژی ها انتخاب گردیده است.

واژه های کلیدی: مدل SWOT، نقاط ضعف و قوت، نقاط تهدید و فرصت، استراتژی

* استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد سمنان، (نویسنده مسئول) ایمیل: mirihs@gmail.com

** استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد واحد اسلامشهر

*** دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد واحد اسلامشهر و حسابرس ارشد دیوان محاسبات استان سمنان

مقدمه

۸۴

تدوین استراتژی مناسب حسابرسی ...

مدیریت استراتژیک، امروزه به عنوان یکی از کارآمدترین رویکردهای مدیریتی در سازمان‌ها، بخصوص بنگاه‌های اقتصادی مدنظر صاحب‌نظران و برنامه‌ریزان قرار گرفته است. در جهان سیال، پیچیده و متغیر کنونی برنامه‌ریزی و مدیریت استراتژیک، راهی است برای کمک به سازمان‌ها و جوامع برای روبرو شدن با تغییرات سریع، و مدلی است برای شناخت و حل مهمترین مسایل مبتلا به، شناسایی نقاط قوت و ضعف سازمان و استفاده بهینه از فرصت‌ها و موقعیت‌ها و تسلط بر ضعف‌ها و تهدیدهایی که موجودیت سازمان را به خطر می‌اندازند. (برایسول، ۱۳۷۲)

استراتژی فرآیند تعیین راه و روش دستیابی به اهداف سازمانی در راستای مأموریت و چشم‌انداز سازمانی است.

آ.د. چندلر^۱ استراتژی را به عنوان تعیین آماج و هدفهای درازمدت در سازمان و برای تحقق‌پذیری این آماج تخصیص دادن منابع موردنیاز و آماده کردن برنامه‌های فعالیتی مناسب تعریف می‌کند. آنتونی^۲ تعریف مشابهی را ارائه کرده است که عبارت است از تصمیم‌گیری در مورد سیاستهای مربوط به اهداف سازمان و تغییرات در آن اهداف، منابع مورد استفاده در آنها، تعیین ویژگیهای این منابع و توزیع و کاربرد آنها. یک تعریف کوتاه‌تر در همان معنا و محتوی را تایلر^۳ ارائه کرده است. استراتژی مجموعه کاملی از سیاست و اهداف معین و مشخص یک سازمان است. بنابراین استراتژی را به عنوان «تجزیه و تحلیل روابط بین سازمان با محیط خویش، تعیین مسیر و اهداف سازمان، تثبیت فعالیتهایی که آنها را تحقق خواهد بخشید و تنظیم دوباره سازمان با تخصیص منابع مورد نیاز» می‌توان تعریف کرد. تعاریف گوناگونی از استراتژی ارائه شده است. رایبسون (۱۹۸۵) نیز دیدگاه خود را در مورد استراتژی چنین تعریف می‌کند:

«یک طرح واحد، همه‌جانبه و تلفیقی، که نقاط قوت و ضعف سازمان را با فرصت‌ها و تهدیدات محیطی مربوط ساخته و دستیابی به اهداف اصلی سازمان را میسر می‌سازد، به عبارت دیگر استراتژی عبارت است از تعیین اهداف و آرمان‌های بلند مدت و اساسی یک سازمان».

هافر و شندل (۱۹۷۸) تعریف منسجمی از استراتژی ارائه کرده‌اند، از نظر آنها استراتژی عبارتست از یک الگوی اساسی در مورد تخصیص منابع و تعاملات محیطی که نشان می‌دهد چگونه سازمان به اهداف خود دست خواهد یافت.

نهایتاً می‌توان به این نتیجه رسید که استراتژی نقشه‌ای است برای حرکت به‌سوی عمل، به عبارت دیگر استراتژی یعنی راه رسیدن به هدف.

دیوان محاسبات کشور به عنوان یکی از ابزارهای مهم در نظارت بر اجرای قوانین و مقررات و معتبرترین بازوی نظارتی و محاسباتی مجلس شورای اسلامی نیازمند نهادینه‌سازی رویکرد استراتژیک و تجهیز به روش‌ها، سیستم‌ها و استانداردهای حسابرسی نوین و شکل‌گیری سازمانی کارآمد و شبکه‌های اطلاعاتی و ارتباطی به آخرین فناوری‌های نوین و پیشرفته به مراتب افزون‌تر از

سیستم‌های موجود در سایر دستگاه‌های اداری نظارت شونده در سطح کشور می‌باشد. تجربه سالها حضور نظارتی و کنترلی دیوان مبین این است که برای استقرار در جایگاه مناسب و برخوردار از اقتدار لازم برای نظارت مالی، برنامه‌ریزی جامع‌تری مبتنی بر تدوین استراتژی‌هایی هماهنگ شده برای نیل به اهداف و همسو با بافت محیط جهانی و شرایط دائماً متغیر امروزی ضرورت دارد به طوری که این استراتژی‌ها (استراتژی‌های منتخب) جامعیت و قابلیت سازگاری با وضعیت کنونی دستگاه‌های اجرایی کشور را به صورت فرادستگاهی و منطبق با استانداردهای جهانی داشته باشد. براساس این نگرش، توجه و تدوین استراتژی مناسب برای حسابرسی دستگاه‌های اجرایی به عنوان مهمترین ابزار سیاستگذاری و تصمیم‌سازی و مبتنی بر نیازمندی‌های وضعیت مطلوب متناسب با تحولات آینده و الزامات محیطی مورد تأکید و در دستور کار مطالعاتی این پایان نامه قرار داده شد تا اولین گام در این ارتباط یعنی، تعیین زمینه‌های عملکرد مناسب در راستای مأموریت‌های محوله را هموار سازد.

جهت تدوین استراتژی نیاز به شناخت کافی از سازمان و همچنین اهداف، مأموریت و چشم انداز بلند مدت سازمان و شناخت کافی از عوامل داخلی و خارجی سازمان برای دستیابی به اهداف است که ابتدا به آن و در ادامه به تشریح مبانی نظری تحقیق و نحوه انجام آن پرداخته و در پایان نتیجه گیری می‌نماییم.

۲- شناخت دیوان محاسبات کشور

۲-۱ - تاریخچه حسابرسی در ایران:

ایرانیان با فن حسابرسی از دوران هخامنشیان آشنا بوده و در حوزه دیوانی از آن استفاده می‌کردند. الواح به جا مانده از تخت جمشید حاکی از این است که دولت‌های هخامنشی و ساسانی با فن حسابرسی، دخل و خرج دولت و ارتش را کنترل می‌کردند. ایران پس از اسلام نیز، در امور اداره کشور از «حسابرسی» به نحو مطلوب بهره می‌گرفت. صفویه با به کارگیری این فن، نسبت به کنترل مالی کشور توفیق داشت. در دوره قاجار «امیرکبیر» با تاسیس «وزارت مالیه» و ایجاد رشته حسابداری در دارالفنون به بنیه نظارتی کشور کمک شایانی کرد.

قبل از انقلاب مشروطه امر نظارت همانند امر حکومت از اختیارات حاکم محسوب می‌گردید، و باتوجه به اینکه حکومت سلطنتی بوده، نظارت نیز از طریق پادشاه اعمال می‌شد.

بعد از انقلاب مشروطه در سال ۱۲۸۹ هـ ش با تصویب اولین قانون اساسی، اولین قانون دیوان محاسبات به تصویب مجلس شورای ملی رسید و برای اولین بار امر نظارت قانونمند شد. در آن دوره رئیس دیوان و اعضای محکمه از سوی مجلس انتخاب و مشغول به کار شدند. پنج سال پس از تاسیس دیوان محاسبات، این دستگاه نظارتی در سال ۱۳۰۲ شمسی منحل و در سال ۱۳۱۲ در دوران تثبیت دولت رضاخان مجدداً احیا و فعال گردید. در این دوره دیوان محاسبات زیر نظر وزارت مالیه (دارایی) انجام وظیفه می‌کرد. عملکرد این دستگاه نظارتی در قبل و بعد از انقلاب اسلامی کاملاً متفاوت بوده

و در رژیم گذشته، دیوان محاسبات مطیع اوامر ملوکانه و نگاه مقامات مافوق اداری بود. در نظام جمهوری اسلامی ایران، دیوان محاسبات کشور زیر نظر مجلس شورای اسلامی است و از اوامر مقام معظم رهبری تأسی می‌کند که فرمودند:

«دیوان محاسبات کشور باید با کمال دقت و شجاعت و بدون هراس از عکس‌العمل‌های احتمالی، در کار دستگاه‌های دولتی نظارت و مراقبت و در کار آنها موشکافی کند و با توکل به خدا و بدون خستگی به فعالیت‌های خود ادامه دهد.

اینجانب از تلاش پیگیرانه دیوان محاسبات در انجام وظیفه قانونی متشکر و به این کار و نتایج مبارک آن امید بسته‌ام.»

۲-۲- هدف حسابداری دولتی و سیر تحول آن در ایران

هدف حسابداری دولتی فراهم کردن زمینه پاسخگویی است که نشأت گرفته از حق دانستن صاحبان سرمایه است که بیشتر در موسسات عمومی و دولتها مد نظر قرار می‌گیرد. مردم به‌عنوان صاحبان اصلی سرمایه دولت باید بدانند که منابع عمومی در اختیار دولتشان از کجا تامین شده است و مهمتر اینکه صرف چه کاری شده است. فرایند پاسخگویی به این دو سوال بدون داشتن یک سیستم حسابداری و حسابداری مناسب فراهم نخواهد شد. در ایران ماحصل نهایی سیستم حسابداری حکومت در گزارشی به نام صورت‌حساب کل کشور جمع می‌شود که توسط وزارت دارایی تهیه می‌گردد. این صورت‌حساب در واقع عملکرد و صورت مالی سالانه دولت است. برای تکمیل فرایند پاسخگویی، سازمانی بر اساس قانون اساسی به نام دیوان محاسبات کل کشور زیر نظر مجلس شورای اسلامی تشکیل شده است تا این صورت‌حساب را حسابداری و موارد تخلف و عدم رعایت را به همراه نظرات خود در گزارشی به نام گزارش تفریغ بودجه به مجلس شورای اسلامی که وکلا و نمایندگان آحاد ملت هستند تقدیم نماید و به این ترتیب فرایند پاسخگویی مالی دولت به مردم فراهم شود. (باباجانی، ۱۳۸۲)

هدف از حسابداری دولتی ارزیابی عملکرد هر یک از دستگاه‌های اجرایی در زمینه فعالیت‌های آنها به منظور حصول اطمینان از موارد زیر است:

۱. صورت‌های مالی به نحوه منصفانه و قابل قبول ارائه شده باشد. به عبارت دیگر اطمینان از صحت و سقم عملیات مالی.
۲. رعایت قوانین و مقررات اعم از مالی و محاسباتی و عملیاتی.
۳. حراست و استفاده بجا و مطلوب از اموال (دارائی‌های ثابت).
۴. کارایی قوانین و مقررات اداری و مالی کشور.
۵. رعایت صرفه و صلاح در اجرای برنامه‌ها در نیل به اهداف.
۶. استفاده کارا و مؤثر از امکانات، وسایل و تجهیزات.
۷. میزان و درصد تحقق اهداف از پیش تعیین شده.

۸. صحت و کفایت گزارش‌هایی که در فواصل سال برای مقامات ذی‌صلاح تهیه و ارائه می‌شود.
۹. استفاده از منابع و مآخذ جمع‌آوری شده در برنامه‌ریزی‌های آتی.

به طوری که ملاحظه می‌شود هدف حسابرسی دولتی، رسیدگی و ارزیابی کلیه فعالیت‌ها و عملیات مالی و اداری هر یک از دستگاه‌های اجرایی با توجه به اهداف قانونی آنها و تجزیه و تحلیل پیشرفت برنامه‌ها در قالب خط‌مشی‌های مصوب و تعیین نقاط قوت و ضعف در مراحل اجرای برنامه‌ها و روش‌های مدیریت مربوط به آنها می‌باشد تا با توجه به نتایج حاصله شناخت نقاط قوت و ضعف اجرای عملیات و میزان انحراف از معیارهای تعیین شده در اصلاح و بهبود روش‌های مدیریت در برنامه‌های آتی مورد توجه قرار گیرد و همچنین جهت رفع نقاط ضعف اجرای عملیات و انحراف از معیارهای تعیین شده به موقع گام برداشته شود تا موجب اصلاح و بهبود مدیریت‌ها و برنامه‌های آنها گردد.

این هدف از طریق حسابرسی جامع تحقق خواهد یافت. در راستای نیل به اهداف حسابرسی دولتی، قانونگذار حسب مورد وظایفی را به عهده وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه، دیوان محاسبات کشور و سازمان حسابرسی محول نموده است. همچنین به علت نقشی که مرحله «نظارت بر اجرای بودجه» در ساختار نظام مالی و اداری هر کشور ایفا می‌کند، در قانون اساسی اکثر کشورها به این امر مهم توجه خاصی مبذول گردیده است.

حسابرسی در بخش عمومی در یک دامنه در حال تغییر بوده است. از یک سو حسابرسی به وظیفه رعایت قوانین و مقررات در فعالیت‌های روزمره مربوط می‌گردد از سوی دیگر تجزیه و تحلیل عملکرد و ارزیابی و اثربخشی برنامه‌ها را شامل گردیده است.

سیر تحول حسابرسی دولتی در هر کشور در ارتباط با زمینه‌های قانونی و تکنیک‌های مورد استفاده در تغییر می‌باشد. از این رو می‌توان تحولات مربوط به این امر را به‌طور خلاصه طی شش مرحله به شکل زیر بیان کرد:

مرحله ۱ سندرسی متمرکز: در این مرحله تمامی اسناد دولتی در محل ساختمان حسابرسی برای رسیدگی گردآوری می‌شود.

مرحله ۲ حسابرسی در محل: با توجه به افزایش حجم بودجه دولت حسابرسی به محل اعزام و به رسیدگی می‌پردازند.

مرحله ۳ حسابرسی مالی: در این مرحله دامنه رسیدگی به حسابرسی مالی دولت توسعه داده می‌شود.

مرحله ۴ توسعه برنامه مدیریت مالی: از سال ۱۹۴۷ این برنامه برای کمک به بهبود حسابداری و گزارش‌دهی در بخش دولتی به مرحله اجرا گذارده شد.

مرحله ۵ حسابرسی جامع: برنامه جامع حسابرسی شامل حسابرسی دریافتها، هزینه‌ها، نتایج حاصل از عملیات بخش‌ها و تعیین نحوه رعایت قوانین است که در سال ۱۹۴۹ معرفی گردید.

مرحله ۶ حسابرسی عملکرد (مدیریت): در این مرحله حسابرسی برای کارایی و اقتصادی بودن نتایج برنامه و اثربخشی انجام می‌پذیرد.

۲-۳- تشکیلات و ساختار سازمانی

مطابق مواد (۹)، (۱۱)، (۱۲) و (۱۶) قانون دیوان محاسبات، دیوان محاسبات کشور مستقیماً زیر نظر مجلس شورای اسلامی می‌باشد و در امور مالی و اداری استقلال داشته و اعتبار مورد نیاز آن با پیشنهاد دیوان مذکور پس از تأیید کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی جداگانه در لایحه بودجه کل کشور منظور می‌شود. تشخیص، انجام تعهد و تسجیل هزینه‌های آن با رعایت قوانین و مقررات از وظایف رئیس دیوان محاسبات و یا کسانی است که از طرف وی مجاز به این امور بشوند. رئیس و دادستان دیوان محاسبات کشور پس از افتتاح هر دوره قانونگذاری به پیشنهاد کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی و تصویب نمایندگان ملت انتخاب می‌شوند. سایر اعضای تشکیلات دیوان محاسبات کشور عبارتند از: چهار معاون، تعداد مشاور لازم، تعداد کافی حسابرس و کارشناس فنی و مستخدمین اداری.

ارکان تشکیلات دیوان محاسبات کشور عبارتند از:

الف: رئیس کل ب: دادستان ج: معاونین د: مستشاران

تشکیلات تفصیلی

تشکیلات دیوان محاسبات کشور در تاریخ ۱۳۸۹/۱۰/۷ در قالب ۳۵۷۶ ردیف سازمانی و ۳۲ ردیف ستاره‌دار خارج از کادر به تأیید کمیسیون مشترک دیوان محاسبات مجلس شورای اسلامی رسیده است. شایان ذکر است که ۵۰۰ ردیف در اختیار رئیس کل دیوان محاسبات جهت استفاده در صورت صلاحدید ایشان قرار دارد.

حوزه ستاد دیوان محاسبات کشور در قالب ۴ معاونت و ۱۶ اداره کل، دفتر و مرکز سازماندهی تشکیل گردیده است که عناوین معاونت‌ها بشرح ذیل می‌باشد.

- معاونت فنی و حسابرسی امور عمومی و اجتماعی شرکت‌ها با ۲ اداره کل و ۱۲ هیأت حسابرسی.

-معاونت فنی و حسابرسی امور اقتصادی و زیربنایی با ۲ اداره کل و ۱۲ هیأت حسابرسی.

- معاونت برنامه ریزی و امور اجرایی با ۲ اداره کل و یک مرکز.

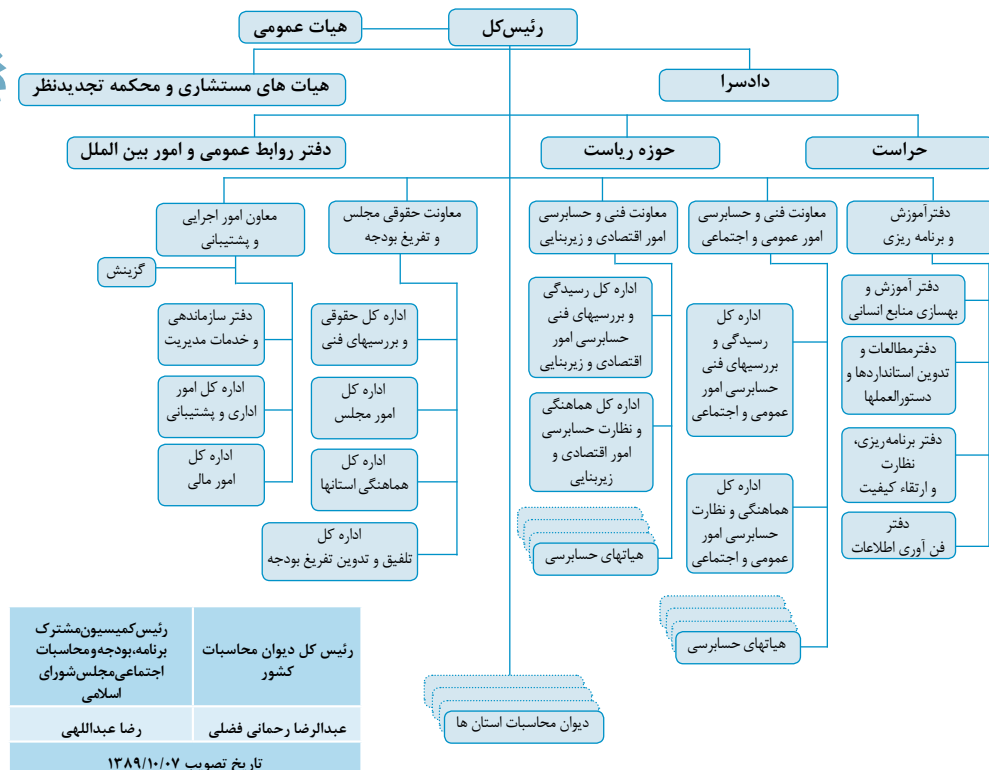
- معاونت حقوقی امور مجلس و تفریغ بودجه با ۴ اداره کل.

- وظایف مربوط به حراست، دفتر ریاست، روابط عمومی و دفتر مطالعات حسابرسی و اداره کل استانها در حوزه رئیس کل، سازماندهی گردیده و همچنین ساختار هیأت‌های مستشاری و دادستان مستقیماً زیر نظر رئیس کل انجام وظیفه می‌نمایند.

۲-۴- تدوین بیانیه ماموریت دیوان محاسبات

در این قسمت سعی می‌شود مبانی نظری بیانیه ماموریت ذکر گردد که به بررسی چشم‌انداز، ماموریت (بیان فلسفه وجودی، تحلیل ذی‌نفعان و...)، ارزش‌ها و اهداف بلند مدت پرداخته می‌شود. (مرکز آموزش دیوان محاسبات کشور، ۱۳۸۹)

چارت سازمانی دیوان محاسبات

اهداف و مأموریت دیوان با بررسی و مطالعه اسناد بالادستی و قوانین مربوط چون:

- ۱- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۵۸/۹/۱۱)
- ۲- قانون دیوان محاسبات کشور (مصوب ۱۳۶۱/۱۱/۱۱)
- ۳- چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی (ابلاغی ۸۲/۹/۱۵)
- ۴- قانون محاسبات عمومی کشور (مصوب ۶۶/۶/۱)
- ۵- قانون تفریغ بودجه سالهای پس از انقلاب (مصوب ۱۳۶۵/۴/۲۲)
- ۶- قوانین برنامه های توسعه و سیاست های کلی آن
- ۷- تدابیر ابلاغی مقام معظم رهبری
- ۸- سیاست های کلی نظام در بخش های مختلف (مالی، امنیت اقتصادی، اصل ۴۴ و...)
- ۹- فرمان ۸ ماده ای مقام معظم رهبری در خصوص مبارزه همه جانبه و سازمان یافته با مفاسد مالی و اقتصادی (۱۳۸۰/۲/۱۰)
- ۱۰- قانون مدیریت خدمات کشوری (مصوب ۱۳۸۶/۷/۸) بشرح زیر می باشد.

الف) ماموریت‌های محوله به دیوان محاسبات کشور طبق قوانین و اسناد موجود به شرح ذیل می‌باشد:

۱) اعمال کنترل و نظارت مستمر مالی به منظور پاسداری از بیت‌المال و جلوگیری از تجاوز هرگونه هزینه از سقف اعتبارات مصوب در بودجه کل کشور و مصرف هرگونه وجهی از بودجه کل کشور در محل قانونی تعیین شده و کنترل کلیه عملیات و فعالیت‌های مالی وزارتخانه‌ها، موسسات، شرکت‌های دولتی و سایر دستگاه‌هایی که به نحوی از انحا از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند.

۲) تهیه و تدوین گزارش تفریغ بودجه به‌انضمام نظرات خود و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی با رعایت دسترسی عموم به آن.

۳) تحقیق و تفحص در تمامی امور مالی کشور و مکاتبه مستقیم با تمام مقامات جمهوری اسلامی ایران و قوای سه‌گانه و سازمان‌ها و ادارات تابعه و کلیه اشخاص و سازمان‌هایی که به نحوی از انحا از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند در تمام موارد.

چشم‌انداز دیوان:

چشم‌انداز دیوان را می‌توان در اهداف ایجاد آن در ماده ۱ قانون دیوان محاسبات کشور جستجو کرد. دیوان می‌بایست به‌گونه‌ای عمل کند که حاصل آن اجرای مطلوب قوانین، نظارت مناسب، تحقق اهداف و افزایش کارایی و سلامت نظام مالی کشور را به دنبال داشته باشد که می‌توان آن را به شرح زیر بیان نمود.

دیوان محاسبات کشور تلاش دارد همواره سازمانی پویا بوده و بر آن است در یک افق پنج ساله (۱۳۹۳-۱۳۸۸) به‌گونه‌ای عمل نماید که در آینده‌ای نه‌چندان دور با تغییر در روش‌های سنتی رسیدگی، حسابرسی و با ایجاد تحول در اصول بنیادی سیستم‌های نظارتی و استفاده از نیروهای انسانی متخصص و روش‌های عملی کارآمد و با به‌کارگیری جدیدترین ابزارهای تکنولوژیکی، در زمره قویترین و کارآمدترین مؤسسات حسابرسی دولتی در سطح منطقه و جهان درآمده به طوری که ایجاد سامانه‌های کنترل دقیق فعالیت‌های مالی و اقتصادی کشور را به نحوی مؤثر کنترل نموده و ضمن ایجاد گرایش و تفاهم واحد، پایبندی و پیروی دستگاه‌های اجرایی از قوانین و مقررات، حفاظت از سلامت نظام مالی کشور به‌عالیترین وجه تحقق یافته و دیگر هیچگونه تخلفی در نظام مالی کشور مشاهده نشود.

ارزش‌های دیوان:

سیاست‌های متخذه دیوان برای ارتقای فعالیت‌ها و اعتماد به سلامت نظام مالی کشور، پایبندی به ارزش‌ها و اصول اعتقادی اساسی است که در قالب ارزش‌ها با استفاده از مستندات قانونی و وظایف ذاتی دیوان استخراج و تعیین می‌شود.

ارزش‌ها (وظایف ذاتی و قانونی دیوان):

- استقلال: استقلال عنصر حیاتی برای جلب اعتماد به دیوان به‌عنوان پیش‌شرط لازم خدمات‌رسانی بی‌طرفانه در حسابرسی‌ها به شمار می‌رود.
- موازین حرفه‌ای پایدار: تضمین کیفیت حسابرسی منوط به وجود کارکنانی خلاق است که برای ایفای وظایف شغلی خود به‌دنبال توسعه مداوم دانش و مهارت‌های مورد نیاز باشند.
- بهبود مستمر: لازمه ارائه خدمات با کیفیت این است که حسابرسی‌ها مطابق با استانداردهای پذیرفته شده و روزآمد حسابرسی طراحی و اجرا شوند.
- هم‌افزایی نظارت: ارتباط و تعامل سازنده با سایر ارگان‌ها و مراجع نظارتی کشور در راستای حذف موازی کاری‌ها و تحمیل هزینه‌های مضاعف بر بیت‌المال مورد توجه می‌باشد.
- قابلیت اعتماد و اعتباردهی: تولید و ارائه گزارش‌ها و خدمات با کیفیت به گونه‌ای دقیق، به هنگام، مفید، روشن، صادقانه و منصفانه که از سوی دولت و ملت قابل اعتماد باشد.
- پاسخگویی: افزایش کارایی و اثربخشی اقتصادی در جهت تضمین پاسخگویی به ملت و مجلس شورای اسلامی.
- قانون‌مداری: رعایت قانون در کلیه مراحل انجام کار.

۳- روش‌شناسی تحقیق

در این قسمت به بیان روش تحقیق، روش گردآوری اطلاعات، جامعه و نمونه آماری، تعیین اعتبار، مدل مفهومی، محدودیت تحقیق، روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها و ... پرداخته خواهد شد.

۳-۱- روش تحقیق:

روش پژوهش علمی، فرآیند جستجو برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین است، به عبارتی روش تحقیق به عنوان یک فرایند نظام‌مند برای یافتن پاسخ یک پرسش یا راه حل یک مساله است (خاکی، ۱۳۷۸). پایه هر علمی، روش شناخت آن است و ارزش و اعتبار قوانین هر علمی، به روش شناختی مبتنی است که در آن علم به کار می‌رود. روش تحقیق نیز مجموعه‌ای از قواعد، ابزارها و راه‌های قابل اطمینان و نظام یافته برای بررسی واقعیتها، کشف مجهولات و دستیابی به راه‌حل مشکلات است (دوتویت، ۱۳۸۶).

تحقیقات علمی بر دو مبنای هدف و روش تقسیم‌بندی می‌شوند. براساس هدف می‌توان تحقیقات را به سه گروه بنیادی، کاربردی و علمی تقسیم کرد. تحقیقات بنیادی در جستجوی کشف حقایق، واقعیت‌ها و شناخت پدیده‌ها و اشیاء بوده که مرز دانش عمومی بشر را توسعه می‌دهند و قوانین علمی را کشف نموده، به تبیین ویژگی‌ها و صفات یک واقعیت می‌پردازد. ولی تحقیقات کاربردی با استفاده از زمینه و بستر شناختی و معلوماتی که از طریق تحقیقات بنیادی فراهم شده، برای رفع نیازمندیهای بشر و بهبود و بهینه‌سازی ابزارها، روشها، اشیاء و الگوها در جهت توسعه رفاه و آسایش

و ارتقاء سطح زندگی انسان مورد استفاده قرار می‌گیرند. تحقیقات علمی نیز برای حل یک مساله و مشکل خاص مورد استفاده قرار می‌گیرند (حافظ نیا، ۱۳۸۷). لذا تحقیق حاضر از لحاظ هدف از نوع کاربردی می‌باشد.

تحقیقات علمی را براساس ماهیت و روش می‌توان به پنج گروه تاریخی، توصیفی، همبستگی، تجربی و علی تقسیم کرد. در تحقیقات توصیفی محقق به دنبال چگونه بودن موضوع است و می‌خواهد بداند پدیده، متغیر، شی یا مطلب چگونه است. به عبارت دیگر، این تحقیق وضع موجود را بررسی می‌کند و به توصیف منظم و نظامدار وضعیت فعلی آن می‌پردازد و ویژگیها و صفات آن را مطالعه و در صورت لزوم ارتباط بین متغیرها را بررسی می‌نماید. در تحقیقات توصیفی عموماً از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی متون و محتوای مطالب و نیز روش‌های میدانی نظیر پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده استفاده می‌شود.

به طور کلی این نوع تحقیقات را می‌توان به سه گروه پیمایشی یا زمینه یاب، موردی و تحلیل محتوا تقسیم کرد. تحقیق توصیفی - پیمایشی به مطالعه ویژگی‌ها و صفات افراد جامعه می‌پردازد و وضعیت فعلی جامعه آماری را در قالب چند صفت با متغیر مورد بررسی قرار می‌دهد (حافظ نیا، ۱۳۸۷). با توجه به اینکه در این پژوهش از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی متون و نیز روش‌های میدانی نظیر مصاحبه و پرسشنامه استفاده شده است و هدف آن بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید حسابداری دیوان محاسبات کشور می‌باشد، در نتیجه تحقیق حاضر بر اساس روش و ماهیت، یک تحقیق توصیفی - پیمایشی است.

۳-۲- روشهای گردآوری اطلاعات:

در این تحقیق، برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از دو روش زیر استفاده شده است:
الف) مطالعات کتابخانه‌ای: داده و اطلاعاتی هستند که قبلاً تولید شده و قابل دسترسی هستند. در این روش اطلاعات لازم از منابع مختلف زیر حاصل شده است:

۱- مطالعه نظریات دانشمندان و کارشناسان در زمینه استراتژی، ماتریس SWOT^۴، تصمیم‌گیری‌های چند شاخصه، TOPSIS و ...

۲- استفاده از کتب و قوانین، مقررات مربوط به دیوان محاسبات.

۳- استفاده از کتب، نشریات، ادارات و موسسات در زمینه پژوهش.

ب) مطالعات میدانی: داده‌هایی هستند که از قبل وجود نداشته و بایستی توسط محقق تهیه و ایجاد شوند. در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات از نمونه‌های آماری از طریق زیر اقدام شده است:

جهت جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه‌ای توسط پژوهشگر و با نظر اساتید راهنما و مشاور طراحی گردید. پرسشنامه از نوع پرسشنامه عادی بی‌نام و حاوی بخشهای زیر می‌باشد:

۱- اطلاعات جمعیت شناختی پاسخگویان شامل: جنسیت به تفکیک مرد و زن، سن به تفکیک

زیر ۲۵ سال، ۲۶ تا ۳۵ سال، ۳۶ تا ۴۵ سال، ۴۶ تا ۵۵ سال، ۵۵ سال و بالاتر، میزان تحصیلات به تفکیک دیپلم و زیر دیپلم، فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و بالاتر و سابقه فعالیت بر حسب سال به تفکیک تا ۵ سال، ۶ تا ۱۰ سال، ۱۱ الی ۱۵ سال، ۱۶ الی ۲۰ سال بیش از ۲۰ سال می‌باشد.

۲- سوالات پژوهش: پرسشنامه از نوع پرسشنامه عادی بی‌نام و حاوی سوالاتی در زمینه فرضیات پژوهش با انتخاب چند گزینه‌ای که شامل حاوی ۵۷ سؤال در خصوص نقاط قوت داخلی، ۲۹ سؤال نقاط ضعف داخلی، ۴۶ سؤال فرصت‌های محیطی و بالاخره ۱۷ سؤال تهدیدات محیطی در تدوین استراتژی مناسب با انتخاب گزینه‌های (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم) می‌باشد

۳-۳- جامعه و نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری عبارت است از کلیه افراد، وقایع یا چیزهایی که محقق می‌خواهد به تحقیق درمورد آنها بپردازد، بطوریکه حداقل در یک صفت مورد نظر مشترک باشند (سکاران، ۱۳۸۱).

جامعه آماری در این پژوهش شامل سرپرستان هیاتهای حسابرسی و مدیران کل استانهای مختلف و ستاد مرکزی دیوان محاسبات کشور می‌باشند که به صورت تصادفی و توسط مسئولین آموزش هر استان انتخاب شده‌اند که تعداد آنها ۱۳۰ نفر است.

نمونه بخشی از جامعه آماری است که معرف آن می‌باشد. از آنجا که در تحقیقات علمی بررسی کامل جمعیت آماری، مستلزم صرف هزینه و زمان زیادی می‌باشد لذا پژوهشگران با توجه به چنین واقعیتی درصدد بر می‌آیند که از طریق نمونه‌گیری، اطلاعات احتمالی را با استفاده از تجزیه و تحلیل داده‌های کسب شده پیرامون نمونه به‌دست آورند و در نهایت از طریق تعمیم آن‌ها این اطلاعات را به جامعه اصلی منتسب نمایند (خاکی، ۱۳۷۸).

روش انتخاب نمونه‌های آماری در این پژوهش، با توجه به موضوع و ماهیت آن روش نمونه‌گیری طبقه‌ای (در هر طبقه به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده) با تخصیص متناسب می‌باشد که تعداد نمونه‌ها از طریق فرمول کوکران به‌صورت

$$n = \frac{Nt^2 p(1-p)}{Nd^2 + t^2 p(1-p)}$$

که در آن ۱۰۳ نفر به‌صورت تصادفی انتخاب گردیده‌اند و پرسشنامه بین آنها توزیع شده است.

۳-۴- تعیین اعتبار

در هر پژوهش علمی روایی و اعتبار وسیله اندازه‌گیری بسیار مهم است. منظور از روایی آن است

که وسیله اندازه‌گیری واقعاً بتواند خصیصه مورد نظر و نه متغیر دیگری را اندازه‌گیری نماید. جهت اندازه‌گیری روایی پژوهش از ضریب رتبه‌ای اسپیرمن استفاده شده که فرمول آن بشرح زیر است.

$$r_s = 1 - \frac{\sum_{i=1}^K d_i^2}{n(n^2 - 1)}$$

که در آن: S_i : ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن. S_i : تفاضل در رتبه‌های تعیین شده توسط متخصصین.

n : تعداد سوالات.

در این تحقیق S_i برابر ۰/۷۵۰ به‌دست آمده است که قابل قبول می‌باشد. اعتبار پرسشنامه: پرسشنامه‌ای دارای اعتبار است که در صورت تکرار و به‌کارگیری مجدد، به همان نتیجه‌ای برساند که در مرحله اول به‌دست آمده باشد. به منظور تعیین اعتبار پرسشنامه تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ (α) به شرح ذیل استفاده شده است:

که در آن: S_i : انحراف استاندارد کل پرسشنامه S_i : انحراف استاندارد سوال n ام n : تعداد سوالهای تست است.

جدول (۳-۱) اعتبار پرسشنامه (Reliability Statistics)

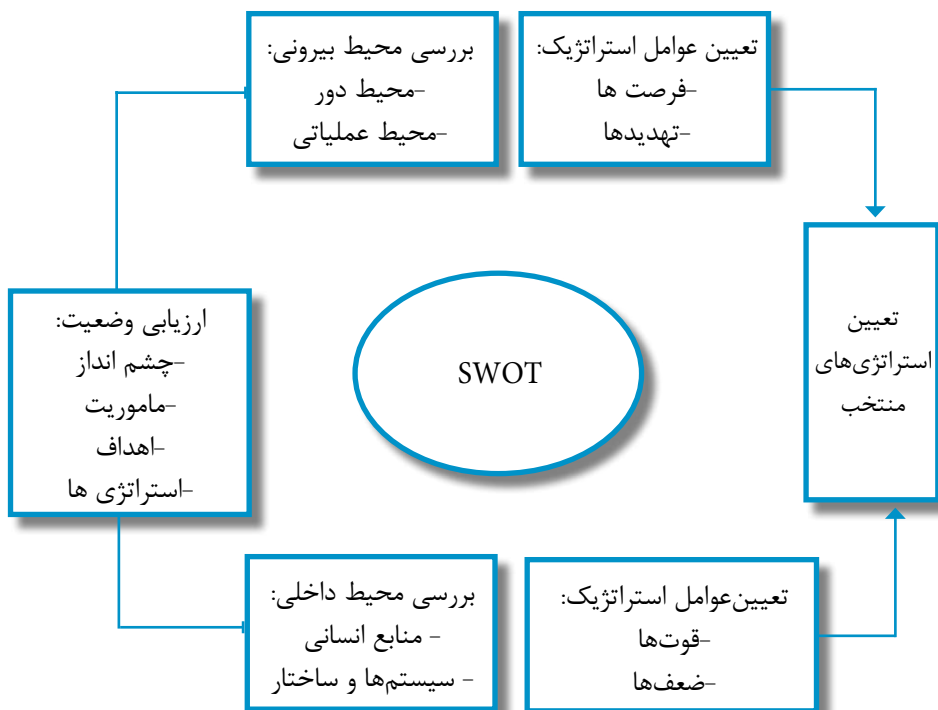
آلفای کرونباخ	آلفای کرونباخ براساس سوالات استاندارد	تعداد سوالات	شرح
۹۷۴.	۰,۹۷۴	۱۴۹	کل سؤالات
۰,۹۶۰	۰,۹۶۲	۵۷	نقاط قوت داخلی
۰,۹۲۱	۰,۹۲۲	۲۹	نقاط ضعف داخلی
۰,۹۵۲	۰,۹۵۲	۴۶	فرصتهای محیطی
۰,۸۴۶	۰,۸۴۹	۱۷	تهدیدات محیطی

۳- با استفاده از نرم‌افزار SPSS و انجام محاسبات لازم، ضریب آلفای پرسشنامه کلی تحقیق برابر ۰/۹۷۴ به‌دست آمده است و بقیه عوامل SWOT بالای ۰,۷ می‌باشد که نشان‌دهنده اعتبار مطلوب و قابل قبول می‌باشد.

۳-۵- مدل مفهومی تحقیق:

در این تحقیق هدف بر این است که با کمک تحلیل SWOT به بررسی عوامل درونی و محیطی تاثیرگذار بر حسابرسی دیوان محاسبات کشور بپردازیم و پس از شناسایی نقاط ضعف و تهدیدات، استراتژی‌هایی برای کاهش آنها و بهبود عملکرد حسابرسی ارائه کنیم. با این تفاسیر مدل مفهومی تحقیق به صورت زیر می‌باشد:

شکل ۱-۱

۳-۶- محدودیت‌های تحقیق

در هر تحقیق خصوصاً تحقیقات میدانی محقق با محدودیت‌هایی مواجه می‌گردد که تعدادی از این محدودیت‌ها قابل کنترل بوده و محقق جهت حذف و یا کاهش اثرات آنها تدابیری می‌اندیشد.

اما تعداد دیگری وجود دارند که غیرقابل کنترل می‌باشند. این پژوهش نیز از این امر مستثنی نبوده و دارای محدودیت‌هایی می‌باشد.

■ جامعه این تحقیق مدیران حسابداری و سرپرستان هیاتهای حسابداری بودند، به دلیل مشغله زیاد آنها، دستیابی به این افراد و جمع‌آوری پرسشنامه از آنان کمی وقت گیر بود.

■ ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه بوده که همه واقعیت‌های مربوط به عوامل داخلی و خارجی در گیر در برنامه‌ریزی سازمان را به ما نمی‌دهد و متأسفانه در جامعه ما پاسخگویی به پرسشنامه با دقت و میل انجام نمی‌شود، بنابراین برای کاهش اثر این محدودیت اقدام به طی مراحل اداری و مکاتباتی با مدیریت استانها شده‌ایم.

یکی دیگر از مشکلات این بود که بعضی از پرسشنامه‌ها بدون پاسخ برگشت داده شدند و برخی از پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده نیز بدلیل عدم دقت و توجه پاسخگویان در تکمیل آن، قابل استفاده در تجزیه و تحلیل آماری نبودند.

۳-۷- روشهای تجزیه و تحلیل اطلاعات:

در این پژوهش جهت رتبه‌بندی عوامل موثر در حسابداری از روش تصمیم‌گیریهای چند شاخصه (MADM) مدل TOPSIS که یک روش زیر گروه سازشی در حل مسائل مدل‌های چند شاخصه است (در این روش‌ها گزینه‌ای ارجح خواهد بود که نزدیکترین گزینه به راه‌حل ایده‌آل باشد) و همچنین این روش در گروه اصلی جبرانی (روش‌هایی که اجازه مبادله در بین شاخص‌ها در آنها مجاز است، یعنی شاخص‌ها با هم مرتبط است) قرار دارد، استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل اطلاعات ضریب آلفای کرونباخ بوسیله نرم‌افزار آماری SPSS^۵ و روش TOPSIS از نرم‌افزار EXCEL استفاده شده است.

با استفاده از ماتریس ارزیابی عوامل محیط خارجی و داخلی (تهدیدها، فرصت‌ها، نقاط قوت و نقاط ضعف) و ماتریس SWOT و تناظر یک به یک عوامل خارجی و داخلی، استراتژی‌های مؤثر در تحقق مأموریت و چشم‌انداز معرفی می‌شود و برای شناسایی و انتخاب استراتژی‌های قابل قبول و اولویت‌بندی، ابتدا از روش رتبه‌بندی عوامل موثر در حسابداری از روش تصمیم‌گیریهای چند شاخصه (MADM) مدل TOPSIS جهت اولویت‌بندی عوامل استفاده و سپس با محاسبه میانگین هر یک از عوامل با نرم‌افزار آماری SPSS و تحلیل SPACE جایگاه حسابداری دیوان مشخص و با توجه به جایگاه مذکور استراتژی مناسب از بین استراتژی‌ها تعیین می‌گردد. بدلیل حجم بودن محاسبات آماری از آوردن محاسبات و آنالیز آماری صرف‌نظر شده و نتیجه تجزیه و تحلیل (دیوید، فردآر، ۱۳۷۸) اطلاعات پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده بشرح زیر ارائه می‌گردد.

۴- تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این بخش پس از بررسی و شناخت کامل وضعیت موجود واحد فنی و حسابرسی دیوان محاسبات و تهیه پرسشنامه بر اساس آن به تجزیه و تحلیل پاسخ سوالات پرسشنامه که مشتمل بر هریک از مولفه‌های نقاط قوت و ضعف داخلی، فرصت‌ها و تهدیدات محیطی می‌باشند، پرداخته می‌شود.

الف- نقاط قوت داخلی

جدول (۴-۱) محاسبه میانگین مولفه‌های قوت‌های محیطی

میانگین کل قوت	میانگین عوامل قوت	میانگین مولفه	مولفه‌های قوت‌های محیطی	عنوان عامل	اولویت*	مولفه
۳,۶۶۵		۳,۷۷۶	وجود نگرش علمی، سیستمی و استراتژیک در سطح مدیریت ارشد دیوان	فرآیندهای مدیریت	۷	S۱
		۳,۴۹۵	نظام برنامه‌ریزی کارآمد در دیوان		۱۹	S۲
		۳,۳۹	وضعیت مدیریت پرونده و گزارش‌های حسابرسی		۳۳	S۳
		۴,۰۱۹	آگاه بودن ارکان دیوان به مسائل نظارتی و حسابرسی منابع عمومی کشور		۱	S۴
		۳,۳۹۸	وضعیت نظام اطلاعات مدیریت منابع انسانی		۳۱	S۵
		۳,۹۱۳	توجه و حمایت مدیران ارشد به استفاده از فناوری‌های نو در ایران		۳	S۶
۳,۶۳۲۶		۳,۳۳۳	وضعیت سیستم / واحد مالی دیوان	وضعیت مالی دیوان	۳۶	S۷
		۳,۹۱۱	آشنایی مدیران دیوان با قوانین و مقررات مالی		۸	S۸
		۳,۶۱	تخصیص منابع مالی به بخش‌های مختلف دیوان		۲۱	S۹
		۳,۶۹	روند رشد اعتبارات دیوان		۱۲	S۱۰
		۳,۵۵	میزان اختیارات مالی دیوان در برابر بودجه مصوب		۲۰	S۱۱
		۳,۶۷	وضعیت عملکرد تبصره‌های بودجه		۲۳	S۱۲

*اولویت و رتبه‌بندی براساس محاسبات روش topsis

جدول (۴-۲) محاسبه میانگین مولفه‌های قوت‌های محیطی

میانگین عوامل قوت	میانگین مولفه	مولفه‌های قوت‌های محیطی	عنوان عامل	اولویت	مولفه
۳,۴۳۹	۳,۴۳۹	روند ساده سازی فرآیندهای حسابرسی و مکانیزه کردن آنها	وضعیت تکنولوژی	۲۵	S۱۳
		وجود هماهنگی بین سیستم‌های مکانیزه دیوان (نرم‌افزار سخت‌افزار)		۳۷	S۱۴
		سیستم‌های اطلاعاتی دیوان		۳۵	S۱۵
		میزان سرمایه‌گذاری دیوان در تامین نرم‌افزارها و سخت‌افزارها		۱۰	S۱۶
		میزان دسترسی دیوان به امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری		۱۵	S۱۷
		وجود شبکه‌های اطلاعاتی و ارتباطی در دیوان		۲۸	S۱۸
	۳,۳۱۸	وضعیت اطلاع‌رسانی دیوان به دستگاههای نظارت شونده	روابط عمومی	۱۸	S۱۹
		وضعیت اطلاع‌رسانی به مجلس شورای اسلامی و سایر سازمانهای نظارتی		۶	S۲۰
		میزان آشنایی دیوان نسبت به انتظارات ذی‌نفعان		۱۱	S۲۱
		وضعیت ارتباط بین دیوان و دستگاههای نظارت شونده		۱۷	S۲۲
		جایگاه دیوان در اذهان ملت		۳۹	S۲۳
		وضعیت دسترسی مردم به گزارش تفریغ بودجه		۵۶	S۲۴
۳,۴۲۱	۳,۴۲۱	وضعیت پست‌های فنی و تخصصی در ساختار	وضعیت ساختار و تشکیلات	۴۴	S۲۵
		کیفیت ارتباط بین ارکان دیوان		۴۵	S۲۶
		میزان شفافیت در اختیارات و شرح وظایف افراد		۳۸	S۲۷
		وضعیت هماهنگی بین واحدهای تابعه دیوان		۴۶	S۲۸
		وضعیت استقلال و صلاحیت‌های حسابرسان دیوان محاسبات کشور		۵	S۲۹
		کیفیت وضعیت حمایتی حقوق متهم		۲۴	S۳۰
		وضعیت ویژگی‌های وظیفه‌ای متمایز دیوان		۳۰	S۳۱
		میزان اختیارات دیوان در برقراری مقررات خاص رسیدگی		۲۲	S۳۲

جدول (۳-۴) محاسبه میانگین مولفه‌های قوت‌های محیطی

میانگین کل قوت	میانگین عوامل قوت	میانگین مولفه	مولفه‌های قوت‌های محیطی	عنوان عامل	اولویت	مولفه
	۳,۱۷۴	۳,۸۰۵	سطح توانائی و مهارت‌های فنی نیروی‌های با تجربه	نیروی انسانی	۴	S۳۳
		۳,۹۴۱	جذب نیروهای تحصیلکرده دانشگاهی		۲	S۳۴
		۲,۹۳۱	وضعیت تعداد نیروی کار در دیوان بالاخص در حوزه‌های تخصصی		۵۴	S۳۵
		۳,۰۷۹	وضعیت فعالیت‌های رفاهی و انگیزشی نیروی انسانی		۴۹	S۳۶
		۳,۱۳۵	وضعیت فرهنگ‌سازی در داخل دیوان		۴۱	S۳۷
		۲,۱۱۱	تخلّفات اداری و فساد بین کارکنان		۵۷	S۳۸
		۲,۹۵۱	میزان توانائی نگهداری نیروهای کارآمد دیوان		۵۱	S۳۹
		۳,۴۱۷	ترکیب تحصیلات نیروی انسانی و دانش تخصصی نیروها در حوزه اصلی دیوان		۲۶	S۴۰
		۳,۲۳	وضعیت اختیارات ویژه در جذب نیروی انسانی		۴۰	S۴۱
		۳,۱۵	شفافیت رویه‌های دیوان	فرآیندهای دیوان	۴۲	S۴۲
		۳,۰۷۷	وجود سیستم‌های کنترل کیفیت برای کنترل رویه‌ها		۴۳	S۴۳
		۳,۶۱۱	میزان دستگاه‌های نظارت شده به کل دستگاه‌های کشور		۹	S۴۴
		۳,۴۳	فرآیند رسیدگی به اعتراضات دستگاه‌های نظارت شده		۲۹	S۴۵
		۳,۳۳۹	وضعیت تحقیق و توسعه در دیوان		۳۴	S۴۶
		۳,۷۱	فرآیند پیشگیری تخلّفات دستگاه‌های اجرایی نظارت شونده		۱۴	S۴۷
		۳,۵۶۳	وضعیت عملکردی گزارش‌های تفریغ بودجه و تبصره‌های قانون بودجه کشور (از نظر کمی، کیفی و زمان ارائه آنها)		۱۶	S۴۸
		۳,۴۳	وضعیت فرایندها و رویه‌ها و هزینه تهیه گزارش‌های تفریغ بودجه		۳۲	S۴۹
		۳,۳۹۸	وضعیت دستورالعمل‌های لازم در خصوص تکالیف و مأموریت‌های اصلی		۲۷	S۵۰
		۳,۲۱۶	وضعیت تمرکز کشف، تخلّف، تعقیب و رسیدگی قضایی		۴۸	S۵۱
		۳,۲۱۵	وضعیت فرایند حسابداری		۵۳	S۵۲

جدول (۴-۴) محاسبه میانگین مولفه‌های قوت‌های محیطی

مؤلفه	اولویت	عنوان عمل	مؤلفه‌های قوت‌های محیطی	میانگین مؤلفه	میانگین عوامل قوت	میانگین کل قوت
S۵۳	۵۵	فرآیندهای دیوان	وضعیت تعریف واژگان و اصطلاحات لحاظ شده در ماده ۲۳ قانون دیوان محاسبات کشور	۳,۲۵	۳,۳۸۷	۳,۴۱۹۳
S۵۴	۵۲		وضعیت انطباق آرای صادره هیات‌های مستشاری با وضعیت حقوقی، سنی و خدمتی خواندگان	۳,۳۱۸		
S۵۵	۴۷		وضعیت همسویی ادامه رسیدگی‌ها و آرای صادره در دیوان با محاکم قضایی مشابه	۳,۲۹۴		
S۵۶	۵۰		ویژگیهای پرونده‌های مفتوح در دیوان	۳,۴۰۶		
S۵۷	۱۳		وضعیت صلاحیت قضایی دیوان در رسیدگی به عملکرد و تخلفات مالی دستگاههای اجرایی و پیگیری آنها	۳,۹۳۸		

ب) محاسبه میانگین مؤلفه ضعیف‌های محیطی

جدول (۵-۴) محاسبه میانگین مؤلفه‌های ضعیف‌های محیطی

مؤلفه	اولویت	عنوان عامل	مؤلفه‌های ضعیف‌های محیطی	میانگین مؤلفه	میانگین عوامل ضعف	میانگین کل ضعف
W۱	۱۴	فرآیندهای مدیریت	عدم ارتباط مدیران با کارکنان	۳,۰۴۹	۳,۱۰۷	
W۲	۱۳		نبود روحیه مناسب نیروی انسانی و نداشتن کادری شاداب و پویا	۳,۰۷۸		
W۳	۱۱		نظام ارزیابی عملکرد ارکان دیوان	۳,۲۰۷		
W۴	۲۱	وضعیت مالی دیوان	وجود تجارب مطلوب در تدوین استانداردهای نرم‌افزارهای کاربردی	۳,۰۴	۲,۹۹	
W۵	۲۷		وضعیت توانمندی نیروی انسانی دیوان در تولید و نگهداری نرم‌افزارهای کاربردی	۲,۸۵۳		
W۶	۱۶		وضعیت توانمندی حساب‌رسان دیوان در استفاده از نرم‌افزارهای کاربردی	۳,۰۷۸		

جدول (۴-۶) محاسبه میانگین مولفه‌های ضعف‌های محیطی

مؤلفه	اولویت	عنوان عمل	مؤلفه‌های ضعف‌های محیطی	میانگین مؤلفه	میانگین عوامل ضعف	میانگین کل ضعف
W۷	۲۶	وضعیت ساختار و تسهیلات	وضعیت نیروی بکار گرفته شده به چارت مصوب	۲,۹۷۹	۳,۱۳۱	۳,۱۰۷۱۱
W۸	۱۸		وضعیت ترکیب جنسیتی حساب‌رسان با توجه به وظایف سازمانی	۳,۰۳۹		
W۹	۲۳		وضعیت پست‌های مدیریتی و سرپرستی در ساختار	۳,۰۳		
W۱۰	۳		میزان انطباق ساختار با تغییرات محیطی	۳,۲۲۷		
W۱۱	۴		میزان انطباق ساختار با اختیارات و انتظارات	۳,۳۱۹		
W۱۲	۲۵		اندازه دیوان	۳,۰۹۶		
W۱۳	۲		وضعیت نظام طبقه‌بندی مشاغل	۳,۳۵۹		
W۱۴	۲۲		ناتوانی در استفاده کاربردی از تحقیقات انجام شده	۲,۸۴۴		
W۱۵	۷	نیروی انسانی	وضعیت تداخل وظایف و صلاحیت‌های دیوان با سایر سازمان‌ها و نهادهای نظارتی و قضایی	۳,۲۹		
W۱۶	۹		وضعیت آموزش نیروی انسانی	۳,۱۷۴		
W۱۷	۱۰		بازنشسته شدن نیروهای با تجربه	۳,۱۷۴		
W۱۸	۱۲		فرآیند گزینش و استخدام	۳,۱۲		
W۱۹	۱۵		وضعیت جبران خدمت نیروی انسانی	۳,۰۴		
W۲۰	۶		ترکیب جنسیتی نیروی انسانی در بخش حسابرسی	۳,۱۶۵		
W۲۱	۲۰		توزیع کارکنان در سطح دیوان	۳,۰۵		
W۲۲	۱۷		ترکیب نسبی نیروی انسانی	۳,۰۶۸		
W۲۳	۸		وضعیت سیستم‌های ارزیابی عملکرد ارکان دیوان	۳,۱۴۵		
W۲۴	۵		جذابیت فوق‌العاده شغلی بعضی از مشاغل و پست‌های دیوان در میان کارکنان	۳,۱۸۱۸		
W۲۵	۲۹		ترکیب سوابق خدمتی	۲,۶۹۳		
W۲۶	۲۴		وضعیت تبصره تنظیم و تصویب قانون بودجه	۳,۲۷۴		
W۲۷	۱		ترکیب پراکندگی نیروهای انسانی در سطح ستاد و صف و در مراکز استان‌ها	۳,۷۶۵		
W۲۸	۲۸		وضعیت عزل مستشاران قبل از اتمام دوره خدمت	۲,۷۷۹		
W۲۹	۱۹		تاثیرگذاری فشارهای فراكسیون‌های سیاسی و لابی‌های موجود در مجلس در انتخاب مسئولان دیوان	۲,۹۷۹		

ج) محاسبه میانگین مولفه‌های فرصت‌های محیطی

جدول (۴-۷) محاسبه میانگین مولفه‌های فرصت‌های محیطی

میانگین کل	میانگین عوامل فرصت	میانگین مولفه	مولفه‌های فرصت‌های محیطی	عنوان عامل	اولویت	مولفه
	۳,۲۲۲	۳,۰۱	سطح نظارتی ممکن دیوان در سطح کشور	محیط اقتصادی	۴۱	O۱
		۳,۴۰۴	روند بازار بورس		۲۱	O۲
		۳,۰۷۱	سیاست‌های پولی		۴۰	O۳
		۳,۰۹	سیاست‌های مالی		۳۷	O۴
		۳,۴۹۵	میزان نظارت دیوان		۱۱	O۵
		۳,۲۶۲	روند نقل و انتقالات الکترونیکی		۲۵	O۶
		۳,۲۲۵	روند نقل و انتقالات اسنادی		۳۳	O۷
	۳,۷۱۸۵	۴,۰۳۹۶	پراکندگی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از نظر حوزه جغرافیایی در کشور	محیط اجتماعی و فرهنگی	۴	O۸
		۳,۶۷	نگرش مردم به دیوان		۹	O۹
		۳,۷۵۷	فرهنگ نظارت		۳	O۱۰
		۳,۴۴۶	پراکندگی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از نظر حوزه جغرافیایی در کشور		۱۶	O۱۱
	۳,۴۰۷۶	۳,۶۰۸	قوانین نظارتی	محیط سیاسی و حقوقی	۸	O۱۲
		۳,۶۳۷	قانون اساسی و اختیارات دولت در نظارت بر منابع عمومی کشور		۶	O۱۳
		۳,۵۱۹	مشارکت سایر قوای کشور در اعمال نظارت دیوان		۱۲	O۱۴
		۳,۳۱۳	کارایی رویه‌ها و سیاستهای اجرایی نظارت دیوان		۱۸	O۱۵
		۳,۲۹۴	اختیارات داده شده به دیوان محاسبات کشور		۲۳	O۱۶
		۳,۴۱۷	وضعیت اختیارات دیوان در پیشگیری از سیاست‌های ترسیم شده		۲۰	O۱۷
		۳,۶۳۷	وضعیت انطباق اثربخشی گزارش‌های دیوان با سیاست‌های کلی نظام		۱۰	O۱۸
		۳,۳۸۲	وضعیت شفافیت قوانین و مقررات مالی و محاسباتی		۱۷	O۱۹
		۳,۱۸۶	وضعیت تحقیق و تفحص در تمامی امور مالی کشور		۲۷	O۲۰
		۳,۲۹	وضعیت پاسخگویی به مکاتبات دیوان از سوی تمامی مقامات کشوری		۲۴	O۲۱

جدول (۴-۸) محاسبه میانگین مولفه‌های فرصت‌های محیطی

مولفه	اولویت	عنوان عامل	مولفه‌های فرصت‌های محیطی	میانگین مولفه	میانگین عوامل فرصت	میانگین کل فرصت
۰۲۲	۳۱	محیط تکنولوژیک	دسترسی به امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری در کشور	۳,۱۵	۳,۰۸۷	۳,۳۴۵.۱
۰۲۳	۱۳		وجود متخصصان مجرب در زمینه علوم کامپیوتر	۳,۴		
۰۲۴	۵		توجه و حمایت سیاستگذاران به استفاده از تکنولوژی	۳,۲۲۹		
۰۲۵	۳۸		وضعیت تعامل با مراکز تخصصی در حوزه IT	۲,۹۴		
۰۲۶	۲۹		وضعیت امنیت شبکه ارتباطی	۳,۰۹۸		
۰۲۷	۳۵		وضعیت پروتکل‌های ارتباطی با دستگاه‌های اجرایی	۳,۱۶		
۰۲۸	۴۶	محیط فنی-الملل	امکان استفاده از نظام‌های نظارتی سایر کشورها	۲,۸۴۸	۳,۴۶۰.۷	
۰۲۹	۳۶		وجود مشاوران فنی در امر نظارت دیوان	۳,۱۱		
۰۳۰	۷		آثار پیوستن به سازمان تجارت جهانی	۳,۶۳۷		
۰۳۱	۳۲		مسائل مربوط به دانش هسته‌ای کشور	۳,۳۲۶		
۰۳۲	۱۵		رابطه ایران با سایر کشورها	۳,۷۰۷		
۰۳۳	۱۹	محیط تخصصی (سازمان‌ها و نهادهای همجوار)	میزان هماهنگی با دستگاه‌های اجرایی کشور	۳,۴۷۴	۳,۳۰۲	
۰۳۴	۲۶		توزیع بخشی نظارت‌های ممکن دیوان	۳,۴۳۴		
۰۳۵	۴۵		نگرش قوه مقننه به نقش دیوان و وظایف نظارتی آن	۳,۰۳		
۰۳۶	۳۰		نقش وزارت امور اقتصادی و دارایی در تحقق مأموریت دیوان	۳,۲۸۴		
۰۳۷	۴۳		میزان همکاری دستگاه‌های اجرایی کشور، نیروی انتظامی، محاکم قضائی با دیوان محاسبات کشور	۳,۰۷۸		
۰۳۸	۳۹		وضعیت مصونیت قضایی حساب‌برسان	۳,۱۰۸		
۰۳۹	۴۲		وضعیت اثربخشی گزارش‌های مالی تفریغ بودجه	۳,۰۵۸		
۰۴۰	۲۲		وضعیت شناسایی نیازهای اطلاعاتی ذی‌نفعان در دیوان	۳,۴۱۴		
۰۴۱	۲۸		وضعیت قابلیت بهره‌برداری از گزارش‌های تفریغ بودجه	۳,۲۸۴		
۰۴۲	۴۴		وضعیت توجه و بهره‌برداری نمایندگان مجلس شورای اسلامی به گزارش تفریغ بودجه	۳,۰۷		
۰۴۳	۲		وضعیت کیفیت حمایتی مسئولین ارشد در نظام	۳,۶۱۷		
۰۴۴	۱۴		وضعیت همکاری دستگاه‌های اجرایی در رسیدگی و اجرای احکام صادره	۳,۴۶۴		
۰۴۵	۱		میزان آگاهی مسئولین کشوری از وظایف و اختیارات دیوان	۳,۷۳۵		

د) محاسبه میانگین مولفه‌های تهدیدهای محیطی

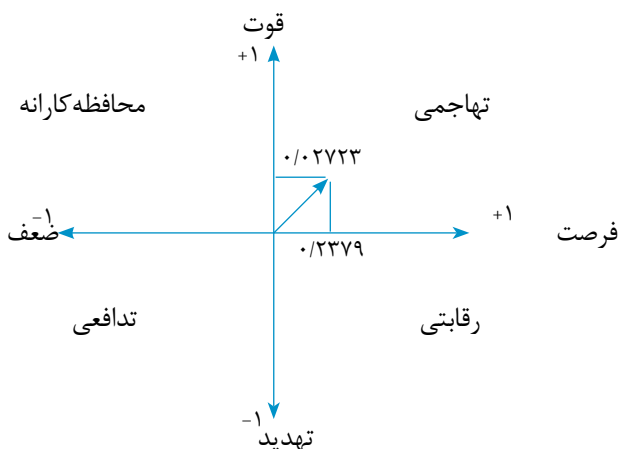
جدول (۴-۹) محاسبه میانگین مولفه‌های تهدیدهای محیطی

میانگین کل تهدید	میانگین عوامل تهدید	میانگین مولفه	مولفه‌های تهدیدهای محیطی	عنوان عامل	اولویت	مولفه
۳,۳۹۲۱	۳,۳۶	۳,۲۹	کسری بودجه دولت	محیط اقتصادی	۱۶	T۱
		۳,۵۹۲	اعتبارات و میزان دسترسی به آن		۱۱	T۲
		۳,۳۲۹	میل به خروج از نظارت دیوان		۱۵	T۳
		۳,۶۵۶	تعداد بنگاه‌های اقتصادی		۶	T۴
		۳,۳۸۶	مناطق آزاد و ویژه اقتصادی		۱۳	T۵
	۳,۳۰۲	۳,۱۸۶	فقدان اطلاعات کافی از دیوان در میان ملت	محیط فرهنگی و اجتماعی	۱۴	T۶
		۳,۵۷۵	آلودگی محیط‌زیست		۸	T۷
	۳,۵۰۱	۳,۶۴	وضعیت بحران اقتصادی و سیاسی در کشور و منطقه	محیط سیاسی و حقوقی	۷	T۸
		۳,۷۰۲	شفاف نبودن برخی از قوانین مقررات در کشور		۲	T۹
		۳,۶۱۳۸	تعدد و تغییر در قوانین مالی کشور		۵	T۱۰
		۳,۳۲	وضعیت فضای سیاسی موثر بر اجرای طرح‌های کلان		۱۰	T۱۱
		۳,۷۱۳	فقدان بستر مناسب سیستم‌های اطلاعاتی		۱	T۱۲
	۳,۴۳۸	۳,۰۸۵	تاثیرگذاری فشارهای فراکسیون‌های سیاسی و لابی‌های موجود در مجلس در اثربخشی و بازخورد گزارش‌های دیوان	محیط تکنولوژیکی	۱۷	T۱۳
		۳,۴۷	تغییرات سریع تکنولوژی		۳	T۱۴
		۳,۷۲۸	وجود دستگاه‌های مختلف در حوزه IT		۱۲	T۱۵
	۳,۴۴۳	۳,۴۵۵	تعداد دستگاه‌های اجرایی کشور	محیط تخصصی	۹	T۱۶
		۳,۶۲۱	وضعیت اجرای احکام صادره به ویژه در مواردی که خوانده مقیم خارج از کشور است		۴	T۱۷

۴-۱- تعیین جایگاه و موقعیت اصلی حسابرسی دیوان محاسبات توسط ماتریس SPACE

باتوجه به نتایج به‌دست آمده از طریق تجزیه و تحلیل آماری پرسشنامه‌ها، آنچه را که به عنوان نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات واقعی از نظر پاسخگویان باقی می‌ماند در جدول ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام استراتژیک (SPACE) جهت تعیین موقعیت (تهاجمی، رقابتی، محافظه‌کارانه و تدافعی) قرار داده و در نتیجه جایگاه اصلی حسابرسی دیوان تعیین می‌گردد.

نمودار (۴-۱): تحلیل SPACE در مورد حسابرسی دیوان محاسبات

$$\text{فرمول} = \text{فرصت} + \text{ضعف} = -3/10711 + 3/34501 = 0.2379$$

$$\text{فرمول} = \text{قوت} + \text{تهدید} = -3/3921 + 3/41933 = 0.2723$$

توجه به نمودار فوق نشان می‌دهد که موقعیت و جایگاه حسابرسی دیوان براساس ماتریس SPACE، در حالت تهاجمی می‌باشد، یعنی سازمان باید با حفظ شرایط کنونی از فرصت‌های محیطی برای توسعه و افزایش کیفیت محصول (گزارش‌های حسابرسی) استفاده نماید.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۱) بررسی و تجزیه و تحلیل سوالات پرسشنامه مربوط به هریک از مؤلفه‌های نقاط قوت داخلی نشان می‌دهد که پاسخ‌دهندگان آگاه بودن ارکان دیوان به مسائل نظارتی و حسابرسی منابع عمومی کشور، جذب نیروهای تحصیلکرده دانشگاهی، توجه و حمایت مدیران ارشد به استفاده از فناوری‌های نو در امر حسابرسی، سطح توانایی و مهارت‌های فنی نیروی‌های باتجربه، وضعیت استقلال و صلاحیت‌های حسابرسان دیوان محاسبات کشور، وضعیت اطلاع‌رسانی به مجلس شورای اسلامی و سایر سازمانهای نظارتی و وجود نگرش علمی، سیستمی و استراتژیک در سطح مدیریت ارشد دیوان را از مهمترین نقاط قوت واحد حسابرسی دیوان محاسبات کشور می‌دانند.

۲) بررسی و تجزیه و تحلیل سوالات پرسشنامه مربوط به هریک از مؤلفه‌های نقاط ضعف داخلی نشان می‌دهد که ترکیب و پراکندگی نیروهای انسانی در سطح ستاد و صف و در مراکز استان‌ها، وضعیت نظام طبقه‌بندی مشاغل، میزان انطباق ساختار با تغییرات محیطی، میزان انطباق ساختار با اختیارات و انتظارات، جذابیت فوق‌العاده شغلی بعضی از مشاغل و پست‌های دیوان در میان کارکنان، ترکیب جنسیتی نیروی انسانی در بخش حسابرسی، وضعیت تداخل وظایف و صلاحیت‌های دیوان با سایر سازمان‌ها و نهادهای نظارتی و قضایی، وضعیت سیستم‌های ارزیابی عملکرد ارکان دیوان از مهمترین نقاط ضعف محسوب می‌شود.

۳) بررسی و تجزیه و تحلیل سوالات پرسشنامه مربوط به هریک از مؤلفه‌های فرصت‌های محیطی نشان می‌دهد که میزان آگاهی مسئولین کشوری از وظایف و اختیارات دیوان، وضعیت کیفیت حمایتی مسئولین ارشد در نظام، وجود فرهنگ نظارت در کشور، پراکندگی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از نظر حوزه جغرافیایی در کشور، توجه و حمایت سیاستگذاران به استفاده از تکنولوژی، قانون اساسی و اختیارات دولت در نظارت بر منابع عمومی کشور از مهمترین فرصت‌های محیطی حسابرسی دیوان می‌باشد.

۴) بررسی پاسخ‌های مربوط به تهدیدات در پرسشنامه نشان می‌دهد که فقدان بستر مناسب سیستم‌های اطلاعاتی، شفاف نبودن برخی از قوانین مقررات در کشور، تغییرات سریع تکنولوژی، تعدد و تغییر در قوانین مالی کشور، تعداد بنگاه‌های اقتصادی مهمترین تهدیدات محیطی می‌باشند.

۵) مقایسه مؤلفه‌های نقاط قوت نشان می‌دهد که در بین عوامل به ترتیب مدیریت، وضعیت مالی، وضعیت به‌کارگیری تکنولوژی و ساختار و تشکیلات با داشتن بالاترین میانگین بیشترین تاثیر را بر حسابرسی دیوان دارد.

۶) بررسی نقاط ضعف نشان می‌دهد که در بین مؤلفه‌های نقاط ضعف، وضعیت نیروی انسانی و ساختار و تشکیلات بیشترین تاثیر را بر عملکرد حسابرسی دارد.

۷) بررسی مؤلفه‌های فرصت‌های محیطی نشان می‌دهد که در بین عوامل فرصت‌های محیطی، عوامل فرهنگی و اجتماعی با بالاترین میانگین بیشترین نقش و اثر را بر حسابرسی دیوان دارد.

۸) از مقایسه مؤلفه‌های تهدیدات مشخص می‌شود که بالاترین میانگین مربوط به محیط سیاسی است یعنی بیشترین تاثیر را در تهدیدات محیطی بر عملکرد حسابرسی دیوان محاسبات دارد.

۹) بررسی توزیع میانگین عناصر داخلی حسابرسی نشان می‌دهد که میانگین کل نقاط قوت داخلی، کمی بزرگتر از نقاط ضعف بوده در نتیجه واحد فنی و حسابرسی دیوان از نظر مقیاس عناصر داخلی در موقعیت مثبت قرار دارد.

۱۰) بررسی توزیع میانگین عناصر محیطی حسابرسی نشان می‌دهد که میانگین کل فرصت‌های محیطی، بزرگتر از میانگین کل تهدیدات بوده در نتیجه، واحد فنی و حسابرسی دیوان در استفاده از فرصت‌های محیطی در موقعیت مناسبی قرار دارد. جدول ذیل نتایج به‌دست آمده از مهمترین نقاط قوت و ضعف، فرصتها و تهدیدات را براساس اولویت نشان می‌دهد:

جدول (۵-۱)

نقاط ضعف (Weaknesses)	تهدیدها (Threats)
۱- ترکیب پراکندگی نیروهای انسانی در سطح ستاد و صف و در مراکز استان‌ها	۱- فقدان بستر مناسب سیستم‌های اطلاعات
۲- وضعیت نظام طبقه‌بندی مشاغل	۲- شفاف نبودن برخی از قوانین مقررات در کشور
۳- میزان انطباق ساختار با تغییرات محیطی	۳- تغییرات سریع تکنولوژی
۴- میزان انطباق ساختار با اختیارات و انتظارات	۴- وضعیت اجرای احکام صادره به ویژه در مواردی که خواننده مقیم خارج از کشور است
۵- جذابیت فوق‌العاده شغلی بعضی از مشاغل و پست‌های دیوان در میان کارکنان	۵- تعدد و تغییر در قوانین مالی کشور
۶- ترکیب جنسیتی نیروی انسانی در بخش حسابرسی	۶- تعداد بنگاه‌های اقتصادی
۷- وضعیت تداخل وظایف و صلاحیت‌های دیوان با سایر سازمان‌ها و نهادهای نظارتی و قضایی	۷- آلودگی محیط‌زیست
۸- وضعیت سیستم‌های ارزیابی عملکرد ارکان دیوان	۸- وضعیت بحران اقتصادی و سیاسی در کشور و منطقه
۹- وضعیت آموزش نیروی انسانی	۹- تعداد دستگاه‌های اجرایی کشور
۱۰- بازنشسته شدن نیروهای با تجربه	۱۰- وضعیت فضای سیاسی موثر بر اجرای طرح‌های کلان
نقاط قوت (Strengths)	فرصتها (Opportunities)
۱- آگاه بودن ارکان دیوان به مسائل نظارتی و حسابرسی	۱- میزان آگاهی مسئولین کشوری از وظایف و اختیارات دیوان
۲- جذب نیروهای تحصیل کرده دانشگاهی	۲- وضعیت کیفیت حمایتی مسئولین ارشد نظام از دیوان
۳- توجه و حمایت مدیران ارشد به استفاده از فناوری‌های نو در ایران	۳- وجود فرهنگ نظارت در کشور
۴- سطح توانایی و مهارت‌های فنی نیروی‌های با تجربه	۴- پراکندگی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از نظر حوزه جغرافیایی در کشور
۵- وضعیت استقلال و صلاحیت‌های حساب‌رسان دیوان محاسبات کشور	۵- توجه و حمایت سیاست‌گذاران به استفاده از تکنولوژی
۶- وضعیت اطلاع‌رسانی به مجلس شورای اسلامی و سایر سازمانهای نظارتی	۶- قانون اساسی و اختیارات دولت در نظارت بر منابع عمومی کشور
۷- وجود نگرش علمی، سیستمی و استراتژیک در سطح مدیریت ارشد دیوان	۷- آثار پیوستن به سازمان تجارت جهانی
۸- آشنایی مدیران دیوان با قوانین و مقررات مالی	۸- قوانین نظارتی
۹- میزان دستگاه‌های نظارت شده به کل دستگاه‌های کشور	۹- نگرش مردم به دیوان
۱۰- میزان سرمایه‌گذاری دیوان در تامین نرم‌افزارها و سخت‌افزارها	۱۰- وضعیت انطباق اثربخشی گزارش‌های دیوان با سیاست‌های کلی نظام

۱۱) با استفاده از تکنیک SPACE در نتیجه‌گیری نهایی از تحلیل swot این نتیجه به دست می‌آید که برتری نقاط قوت داخلی و وجود فرصت‌های محیطی، واحد فنی و حسابرسی دیوان محاسبات را در موقعیت تهاجمی قرار داده است که باید استراتژی‌های لازم با استفاده از نقاط قوت و فرصت‌های محیطی موجود جهت بهبود و افزایش کارایی و کیفیت حسابرسی اتخاذ گردد.

۴-۵- مقایسه محتوایی تحقیق حاضر با تحقیقات انجام شده:

تحقیقی با عنوان «برنامه‌ریزی استراتژیک در کارخانه سیمان غرب براساس مدل SWOT» در دانشگاه گیلان توسط آقای خاموشی انجام گرفت که قابل قیاس با تحقیق حاضر است، زیرا در این تحقیق از تکنیک swot برای تعیین جایگاه و موقعیت کارخانه سیمان غرب استفاده شده است. ابتدا نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدات توسط پرسشنامه مشخص گردید و پس از تجزیه و تحلیل داده‌های پرسشنامه و با استفاده از تکنیک space مشخص شد که کارخانه سیمان غرب در حالت تهاجمی قرار دارد و استراتژی‌های درخور اقدام استراتژیک آن را، استراتژی‌های توسعه معرفی نمودند. در تحقیق حاضر نیز همانند پژوهش ذکرشده، با استفاده از پرسشنامه به شناسایی نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات پیش روی حسابرسی دیوان محاسبات پرداخته و پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص شد که حسابرسی دیوان نیز در حالت تهاجمی قرار دارد و باید سعی بر استفاده بیشتر از نقاط قوت و فرصت‌های محیطی جهت توسعه فعالیت‌های خود داشته باشد.

۵-۵- پیشنهادهای تحقیق:

بر اساس یافته‌های این پژوهش، استراتژی‌های زیر برای بهبود عملکرد حسابرسی دیوان محاسبات توصیه می‌گردد:

۱) استراتژی‌های مالی:

- تخصیص اعتبار کافی جهت تهیه و تولید نرم‌افزارهای حسابرسی دولتی
- تخصیص اعتبار لازم جهت تهیه سیستم‌های اطلاعاتی و زیرساخت حسابرسی online در سطح کشور.

۲) استراتژی‌های بهبود مدیریت:

- حمایت و توجه مدیران به استفاده از تکنولوژی در فرآیند حسابرسی و به‌کارگیری شیوه‌های نوین حسابرسی بجای شیوه‌های سنتی
- بهبود سیستم ارزیابی کارکنان
- برنامه‌ریزی کارآمد در حسابرسی جهت اولویت‌های حسابرسی با سیاست‌های کلی نظام
- حفظ استقلال و جلوگیری از هر گونه سیاسی کاری در امور حسابرسی

۳) استراتژی‌های ساختار و تشکیلات:

- ایجاد مرکز پژوهش در دیوان و استفاده از پژوهشگران امور مالی و حسابرسی و حمایت از آنان جهت تحقیق با موضوعیت بودجه عمومی

۴) استراتژی‌های نیروی انسانی:

- متناسب‌سازی جنسیتی حساب‌برسان و جذب نیروی انسانی تحصیل کرده و متخصص و ممتاز دانشگاه
- جذب نیروی‌های متخصص و کاربلد بخش خصوصی
- آموزش کاربردی پرسنل جهت استفاده از تکنولوژی روز برای استفاده در فرآیند حسابرسی
- ایجاد انگیزه جهت پویایی و تشویق حساب‌برسان جهت کشف تخلفات و...

۵) استراتژی‌های فرآیند حسابرسی دیوان:

- آموزش و به‌کارگیری نیروهای متخصص تربیت شده جهت افزایش کیفیت حسابرسی دیوان محاسبات از طریق به‌کارگیری حسابرسی تحلیلی و عملکرد جهت ارتقای کیفیت حسابرسی

۶) استراتژی استفاده از تکنولوژی:

- مکانیزه‌سازی فرآیند حسابرسی
- ایجاد سیستم‌های اطلاعاتی مورد نیاز حساب‌برسان.

پی‌نوشت‌ها:

- 1- A.D.Chandler
- 2- Anthony
- 3- Tilles
- 4- Threats-Opportunities-Weaknesses-Strengths Matrix.
- 5-The statistical package for social science (spss)

منابع فارسی:

- ۱- آذر، عادل، (۱۳۷۸)، آمار و کاربرد آن در مدیریت، چاپ چهارم، تهران، انتشارات سمت.
- ۲- آنالویی، فرهاد و کرمی، اژدر، (۱۳۸۷)، مدیریت استراتژیک در صنایع کوچک و متوسط، ترجمه مهدی حقیقی‌کفایش، عباس خدادادی، انتشارات امیرکبیر.
- ۳- آرمسترانگ، مایکل، (۱۳۸۱)، مدیریت استراتژیک منابع انسانی، مترجم سید محمد اعرابی و داوود ایزدی، چاپ اول، دفتر نشر پژوهش‌های فرهنگی.
- ۴- اصغرپور، محمدجواد، (۱۳۸۵)، تصمیم‌گیری‌های چندمعیاره، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ چهارم.
- ۵- باباجانی، جعفر (۱۳۸۳)، ارزیابی ظرفیت مسئولیت پاسخگویی نظام حسابداری و گزارشگری مالی دولت جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۱۱ و ۱۰.
- ۶- باباجانی، جعفر (۱۳۸۲)، تحلیل نظری پیرامون سیستم نظارت مالی کشور از نظر پاسخگویی، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی

- ۷- باباجانی، جعفر. مرداد (۱۳۷۱). سیر تطور حسابداری دولتی در ایران در چارچوب قانون محاسبات عمومی. ماهنامه حسابدار، شماره ۸۸/۷۸.
- ۸- برایسول، جان. ام. (۱۳۷۲). برنامه‌ریزی استراتژیک، مترجم عباس منوریان، تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- ۹- برتن، جان. (۱۳۸۰). مدیریت استراتژیک منابع انسانی، ترجمه فریبا حنیفی، شماره ۱۲۰، ماهنامه اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی تعاون.
- ۱۰- حافظ‌نیا، محمدرضا، (۱۳۸۷)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران، انتشارات سمت.
- ۱۱- خاکی، غلامرضا، (۱۳۷۸)، روش تحقیق با رویکردی به پایان نامه نویسی، تهران، انتشارات بازتاب، چاپ چهارم.
- ۱۲- دفتر روابط عمومی و امور بین‌الملل دیوان محاسبات کشور (۱۳۸۱)، آشنایی با قانون دیوان محاسبات ترکیه، نشریه حسابداری، شماره ۲۰.
- ۱۳- دفت، ریچارد (۱۳۸۰)، تئوری و طراحی سازمان، ترجمه سیدمحمد اعرابی، علی پارساییان، پژوهش‌های فرهنگی.
- ۱۴- دوتویت، ماتیلدا، (۱۳۸۶)، لیزل، مجاوره‌ای راهنمای کاربران، ترجمه علی دلاوری، نشر ارسباران.
- ۱۵- دیوان محاسبات کشور (۱۳۸۹)، برنامه راهبردی دیوان محاسبات کشور، مرکز آموزش و برنامه‌ریزی دیوان محاسبات کشور، چاپ اول.
- ۱۶- دیوید، فرد آر، (۱۳۸۷)، مدیریت استراتژیک، ترجمه علی پارساییان و سید محمد اعرابی، چاپ دوازدهم، دفتر نشر پژوهش‌های فرهنگی.
- ۱۷- روزهو، لیو و همکاران (۱۳۹۰)، حسابرسی در محیط فناوری اطلاعات در چین، ترجمه فاطمه عبدوس، مرکز آموزش و برنامه‌ریزی دیوان محاسبات کشور، چاپ اول.
- ۱۸- سرم، زهره، بازرگان، عباس و حجازی، الهه، (۱۳۸۲)، روش تحقیق در علوم رفتاری، انتشارات آگاه، چاپ هفتم.
- ۱۹- فروزنده دهکردی، لطف‌الله، (۱۳۷۸)، مروری بر مدل‌های مدیریت استراتژیک، دانش مدیریت، ش ۴۵.
- ۲۰- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۵۸.
- ۲۱- قانون اصلاح قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۷۶.
- ۲۲- قانون اصلاح مواد از قانون دیوان محاسبات و قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۸ اسفند ۱۳۱۸.
- ۲۳- قانون دیوان محاسبات کشور مصوب سال ۱۳۸۹.
- ۲۴- قانون دیوان محاسبات کشور مصوب سال ۱۳۱۲.
- ۲۵- قانون دیوان محاسبات کشور مصوب سال ۱۳۵۲.
- ۲۶- قانون دیوان محاسبات کشور مصوب سال ۱۳۶۱.
- ۲۷- قانون محاسبات عمومی مصوب سال ۱۳۸۹.
- ۲۸- قانون محاسبات عمومی مصوب سال ۱۳۱۲.
- ۲۹- قانون محاسبات عمومی مصوب سال ۱۳۴۹.
- ۳۰- قانون محاسبات عمومی مصوب سال ۱۳۶۶.
- ۳۱- فرهنگی، علی‌اکبر و همکاران، (۱۳۷۹)، پروژه بررسی و شناخت وضع موجود شرکت آب منطقه‌ای کرمان، مرکز پژوهش‌های کاربردی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- ۱۳- کویین، جیمز براین، مینتزبرگ (۱۳۷۳)، مدیریت استراتژیک، ترجمه محمد صائبی، انتشارات موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.
- ۱۴- مینتزبرگ، هنری (۱۳۸۳)، مدیریت استراتژیک و فرایند استراتژی، ترجمه محمد ساعدی، چاپ اول، مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- ۱۵- محمدی، بیوک. (۱۳۸۷)، درآمدی بر روش تحقیق کیفی. تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ۱۶- میرشکاری، اکبر (۱۳۸۳)، بررسی رابطه بین حسابداری منابع انسانی با عملکرد کارکنان دیوان محاسبات استان A، فصلنامه دانش حسابرسی، شماره ۱۴.

منابع لاتین:

17. Chandler, A. (1962) Strategy and Structure, MIT Press, Cambridge, MA.
18. Hax, A. (2006) Defining the concept of strategy, in R. Wit and R. Meyer (eds) strategy, content, context, Thomson Learning, London, 28-32.
19. Hofer, C. W and Schendel, D. (1987) Strategy Formulation: Analytical Concepts, West Publishing Company, New York.
20. Robinson, PEARCI (1985), Planning strategic management.
21. Wheelen, T. L. and Hunger, J. D. (1998) Strategic Management and Business Policy, New York.

بررسی رابطه

بین کسری بودجه دولت، نقدینگی و تورم در ایران طی سال‌های ۵۷ تا ۸۷

■ غلامرضا اسلامی بیدگلی*

■ وحید محمودی**

■ سیدمحسن سبحانی***

چکیده

یکی از مسائلی که در اقتصاد ایران پیوسته مورد نقد و بررسی قرار گرفته موضوع «کسری بودجه دولت» است. بطوری که این مسأله یکی از دغدغه‌های کارشناسان امر گردیده و در مورد علل وجودی و آثار ایجاد آن تحقیقات متعددی صورت گرفته است. صرف‌نظر از دلایل وجودی کسری بودجه و با توجه به روش تأمین این کسری در طی سال‌های گذشته، شاهد رشد نقدینگی در این سال‌ها بوده‌ایم. به‌عنوان یکی از فرضیات پذیرفته شده در مورد ارتباط هرچند نه به‌صورت یک به یک بین رشد نقدینگی و تورم، در این تحقیق برآنیم تا ارتباط سه‌سویه و متقابل کسری بودجه، رشد نقدینگی و تورم را مورد مذاقه قرار دهیم. بدین منظور با استفاده از یک دستگاه معادلات همزمان، رابطه میان کسری بودجه دولت، نقدینگی و تورم طی دوره زمانی ۱۳۵۷ تا ۱۳۸۷ در ایران برآورد شده است. نتایج حاصل از این تحقیق، حاکی است که افزایش یک درصدی در کسری بودجه دولت باعث افزایش دو درصدی در نقدینگی و افزایش یک درصدی در نقدینگی باعث افزایش ۰/۲۷ درصدی در تورم می‌شود. همچنین با افزایش کسری بودجه به میزان یک درصد، تورم ۰/۴۴ درصد افزایش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: کسری بودجه دولت، نقدینگی، تورم

* استادیار دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، ایران (نویسنده مسئول) ایمیل: sanaacc@yahoo.com

** دانشیار دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، ایران

*** کارشناس ارشد مدیریت مالی دانشگاه تهران، ایران